

Samuel Beckett. *Dream of Fair to middling Women*. Edited by Eoin O'Brien and Edith Fournier. The Black Cat Press

Zelfs postuum waakt Samuel Beckett nauwgezet over zijn literaire bezit. Onlangs nog werd in Parijs een opvoering verboden van *Wachten op Godot* met alleen vrouwelijke acteurs. Maar gelukkig is Beckett niet altijd even streng. In de jaren tachtig gaf hij Eoin O'Brien toestemming na zijn dood een uitgave te bezorgen van *Dream of Fair to middling Women*, zijn eerste en nooit gepubliceerde roman die hij achteraf (volgens biografe Deirdre Bair) „immature and unworthy" vond. Ruim een maand geleden is het boek bij O'Briens Black Cat Press in Dublin verschenen.

Helemaal onbekend is de tekst niet. Delen ervan kwamen terecht in de verhalenbundel *More pricks than kicks* uit 1934 en enkele fragmenten werden opgenomen in de verzamelbundel *Disjecta* uit 1983. Verder hebben de geleerden altijd inzage gekregen van het manuscript, zodat in diverse studies over Beckett citaten en zelfs complete samenvattingen van het verhaal te vinden zijn. Toch is het mooi dat nu de integrale tekst is gepubliceerd, want een roman laat zich nu eenmaal niet goed in fragmenten en samenvattingen lezen.

Beckett schreef zijn roman in de zomer van 1932 in Parijs, zesentwintig jaar oud. Op dat moment had hij behalve een essay over Joyce, een langere studie over Proust en wat gedichten en prozafragmenten nog maar weinig gepubliceerd. *Dream of Fair to middling Women* moest zijn eerste grote boek worden, maar alle uitgeverij die hij in Ierland en Engeland benaderde wezen het manuscript af. Misschien vanwege de enkele - voor die tijd - obscene passages, maar niet ondenkbaar is dat literaire argumenten de doorslag hebben gegeven. Want *Dream*, geschreven onder de merkbare invloed van Joyce, heeft niets van een helder, evenwichtig literair kunstwerk. De roman bevat het meest exuberante proza dat Beckett ooit heeft voortgebracht, vol vergezochte metaforen, parodistische passages, neologismen, fonetisch gespelde woorden, verwijzingen naar de halve wereldliteratuur en passages in het Frans, Duits en Italiaans.

De roman heeft een onmiskenbaar autobiografische inslag. Hij wordt verteld door een zekere 'Mr. Beckett', maar de hoofdpersoon Belacqua (die ook in de verhalen van *More pricks than kicks* voorkomt) doet minstens evenzeer aan de schrijver denken. De naam Belacqua had Beckett ontleend aan Dante's *Divina Commedia*, waar Belacqua een van de lulakken is die op de drempel van het vagevuur hun straf uitzitten. Luiheid of liever gezegd indolentie is ook de meest in het oog springende eigenschap van Becketts hoofdpersoon. In drie hoofdstukken van zeer ongelijke lengte (het eerste beslaat nog geen halve pagina) wordt verteld over zijn omzwervingen door Europa en in het bijzonder over zijn zeer moeizame relaties met vrouwen. In deze richting wijst ook de titel, die kan worden vertaald als „droom van mooie tot middelmatige vrouwen".

Belacqua's relaties met vrouwen zijn zo moeizaam vanwege zijn afkeer van of vrees voor seksueel verkeer. Wellustige harpijen omringen hem, die al het moois dat tussen hen bestaat 'kaputt' maken door meer van hem te verwachten dan een platonische affectie. Door de muziekstudente Smeraldina-Rima (voor wie hij uit Dublin

naar Wenen is gereisd) wordt hij zelfs 'verkracht'. Belacqua's verlangen gaat uit naar een wereld van stilte en inertie, waar hij zich in Parijs (ondanks de aanwezigheid van een nieuwe bedreigende vrouw, Syra-Cusa) twee maanden lang aan kan overgeven.

'Hij bewoog mee met de schimmen van de doden en de doodgeborenen en de ongebornen en zij die nooit geboren zullen worden, in een Limbo gezuiverd van begeerte'. In het leven zoekt Belacqua de duik in de 'tunnel', waar 'the mind went wombomb' en hij zelf kon veranderen in een 'ernstig paroxisme van gratuite gedachten'. Dat het hem maar zo zelden lukt, maakt dat hij zich later een 'prul mysticus' zal noemen, of zoals Beckett het hem verbetert: een 'mystique raté'.

En wat doet een mislukte mysticus? Hij gaat aan de drank. Ook Belacqua slaat heel wat glazen achterover, vooral nadat hij weer naar Dublin is teruggekeerd, waar hij met de intellectuele en eveneens stevig drinkende Alba een vriendschap zonder erotische complicaties aanknoopt. Maar of dat nu zo bevredigend is, blijft zeer de vraag. Tenslotte is er voor een gerateerde mysticus geen enkele reden om niet met zijn geliefde in bed te kruipen. Alles eindigt in de druilerige Ierse regen met Belacqua's instemming, wanneer een stem op straat hem beveelt 'to move on' - hetzelfde einde dat zoveel van Becketts latere teksten zullen krijgen.

Het is onmogelijk *Dream of Fair to middling Women* te lezen zonder aan die latere teksten te denken. De avonturen van Belacqua zijn in al hun verwardheid niet onvermakelijk, maar de grootste aantrekkelijkheid van deze roman schuilt toch in de vele gedachten over literatuur en kunst die 'Mr. Beckett' en soms ook Belacqua tussen de bedrijven door en in conversaties ten beste geven. Stukje bij beetje ontstaan zo de eerste aanzetten tot de poëtica die Beckett in zijn latere boeken in praktijk zou brengen, zij 't daar meestal niet voorzien van commentaar.

Fel verzet hij zich tegen het traditionele realisme van Balzac en 'the divine Jane' (Austen). Balzacs romans geven hem de indruk van een 'chloroformed world'; ze zitten in elkaar als een 'uurwerk', waardoor de schrijver het slot al kan schrijven voordat hij het eerste hoofdstuk heeft voltooid. De schrijver is 'absoluut heerser over zijn materiaal, hij kan ermee doen wat hij wil' en Beckett vraagt zich af wat daar nog 'levend' en 'menselijk' aan is.

Zijn eigen romanwereld in *Dream* heeft van dat alles geen last: het materiaal ontsnapt voortdurend aan de greep van de auteur. Via een zelfverzonnen Chinese fabel vergelijkt Beckett het schrijven van een roman met het bespelen van een bamboefluit. Als alle personages zich zouden gedragen als noten, dan werd het resultaat 'a lovely Pythagorean chain-chant solo of cause and effect, a one-figured telephony that would be a pleasure to hear'. Maar 'de muziek valt in stukken uiteen', en ook schrijft Beckett dat zijn boek 'degenereert in de richting van een soort Commedia dell'Arte' - het blijkt alleen een 'geruïneerde melodie' te kunnen voortbrengen.

Het paradoxale van de hele zaak blijft natuurlijk dat de schrijver zijn eigen 'ruïne' creëert, wat vooruitwijst naar de 'kunst van het falen' die Beckett in romans als *Murphy*, *Watt* en vooral *Molloy*, *Malone dies* en *The unnamable* tot zo'n grote hoogte zou brengen. In *Dream of Fair to middling Women* is het zover nog niet: het resultaat doet hier ook in de meer traditionele zin van het woord aan een ruïne denken, zonder dat

die ruïne de geprivilegieerde omweg blijkt te zijn naar dat wat zich niet in woorden laat uitdrukken of zoals Belacqua het formuleert wanneer hij nadenkt over de roman die hij zou willen schrijven: dat wat zich bevindt "tussen de zinnen, in de stilte, overgebracht door de tussenpauzes, niet de termen van de mededeling".

Becketts eerste roman moet het vooral van de zinnen hebben, die hun uiterste best doen zo bizar en uitbundig mogelijk te zijn. Dat levert minder op dan het veel simpeler en suggestiever proza dat hij later zou schrijven, maar meer dan genoeg voor wie wil weten waar dat raadselachtige en volstrekt unieke proza uit is voortgekomen.

(de Volkskrant, 11-12-1992)